

Marko Pranjić

POSLEDNJI U NIZU SREDNJOŠKOLSKIH VJERONAUČNIH UDŽBENIKA*

Dame i gospodo, štovani uzvanici, dragi prijatelji!

Čin predstavljanja posljednjega iz niza hrvatskih srednjoškolskih vjeronaučnih udžbenika ujedno je prilika da se, barem nakratko, osvrnemo na prijedeni put, koji je trajao veoma kratko ima li se u vidu zadatak kojega je trebalo obaviti. U razdoblju od samo dvije civilne godine objavljena su sva četiri naša srednjoškolska vjeronaučna udžbenika.

Kada je 90-ih godina, nakon slobodnih izbora, započeta rasprava o uvođenju vjeronauka u naš školski odgojno-obrazovni program, u javnost smo izišli s razlozima "za" i "protiv" školskog vjeronauka, s razmišljanjem o pitanju njegovih naslovnika, o nazivu novog školskog predmeta, o njegovim sadržajima - što bi on trebao a što ne bi smio biti, o pitanju njegove obvezatnosti odnosno izbornosti, o autoritetima koji će nad njim bdjeti, o njegovim izvoditeljima itd. Tu su već bili udareni temelji hrvatskoga srednjoškolskog vjeronaučnog programa. 11. travnja 1991. program je odobrila Hrvatska biskupska konferencija, a u skladu s njim su potom rađeni svi naši srednjoškolski vjeronaučni udžbenici. Evo njegovih načela:

Što ne smije biti školski vjeronauk?

- Školski vjeronauk ne smije biti prilika za misionarenje niti jedne vjeroispovijesti.
- Školski vjeronauk ne smije biti striktno konfesionalno propagiranje njemu svojstvenih vrednota zbog strukture i različitosti naslovnika kojima su otvorene javne škole.
- Školski vjeronauk ne smije njegovati radikalno akonfesionalan pristup koji bi izbjegavao sve ono što bi u bilo kojem vidu bilo vezano uz određenu konfesionalnost.
- Školski vjeronauk ne smije slijediti isključivo informativni model koji bi se sastojao samo u davanju obavijesti o religioznom fenomenu.
- Školski vjeronauk ne smije slijediti isključivo iskustveni model kojemu je cilj posredovanje vjerskih "istina" samo kroz prizmu iskustva.

Što bi trebao biti predmet školskog vjeronauka?

- Religioznost kao ontološka komponenta ljudske osobnosti koja se manifestira na svim razinama razvoja počev od najprimitivnijeg oblika civilizacije do najsuvremenijeg, u različitim intenzitetima i kroz različite oblike;
- regulativa određene religioznosti (njeni izvori, tradicija, "učiteljstvo", suvremena interpretacija - "teologija");
- relevantnost religije na području kreiranja nuntarnjih stavova u smislu morala odnosno etike, odgoja

čuvstava, duševno-duhovnog oplemenjivanja, svjetonazora...;

- vanjska manifestacija religije kao ponašanje u skladu s religijskim opredjeljenjem, religijska kultura, socijalno-karitativni rad nadahnut i podržavan prihvaćenom religijom;

- njena transcendentna komponenta koja osmišljava imanentnost, ali se ne da njome zarobiti te je s jedne strane imperativ da se mora biti djelotvoran, a s druge otvorenost prema nadilaženju samoga sebe;

- školski vjeronauk treba biti krajnje obazriv prema onima koji nemaju nikakav vjerski stav (indiferentnima);

- školski vjeronauk treba poštivati one koji, zbog sumnji u sve skupa i u sve pojedino, skeptično pristupaju religiji (agnostici);

- prema ateistima koji (pretpostavlja se iz uvjerenja) stvaraju strategiju argumentirane borbe protiv religije kao alijenacije ljudske osobnosti isto tako treba postupati obazrivo i argumentirano;

- potpuna tolerancija prema svim vjeronazorima te u isto vrijeme traženje najboljega mogućeg načina kako svakoga od njih približiti naslovniku da mogne što cjelovitije sagledati njegovu pozitivnost za pojedince i za zajednicu.

A zbog čega sve ovo skupa? Zbog toga što sastav hrvatskih vjeroučenika, ili očekivanih vjeroučenika, niti je vjerski, niti kulturno, niti tradicijski monolitan. Moglo se očekivati, kao što je uostalom kasnije i praksa pokazala, da vjeroučenici nisu isključivo vjernici rimokatolici, nego u nastavi vjeronauka sudjeluju i agnostici i ateisti i antiteisti i indiferentni i simpatizeri, ali i vjernici najrazličitije konfesionalne provenijencije: rimokatolici, pravoslavni, muslimani, luterani s cijelim nizom denominacija, članovi i simpatizeri nekih istočnih religija, vjerski fanatici itd.

Sve ovo skupa sastavljači naših srednjoškolskih vjeronaučnih udžbenika morali su imati na umu ako su željeli načiniti adekvatan i inkulturiran srednjoškolski vjeronaučni udžbenik. Crkvenim rječnikom rečeno, morali su maksimalno provesti načelo "vjernosti Bogu i vjernosti čovjeku". U tome su se trudili, a zadatak je naše javnosti da prosudi jesu li u tome i uspjeli. Iščekivanje konačnog suda ne isključuje mogućnost iznošenja već prvih zapažanja.

Autore i cijelu radnu ekipu posebno raduje što su udžbenike veoma dobro prihvatili i poznavajući ove vrste literature, i vjeroučitelji, i vjeroučenici, pa i sami roditelji. Za takav njihov plasman nisu zaslužni samo autori, nego svi oni koji su svojim marom, stručnošću i savjesnošću pridonijeli da udžbenici ugledaju svjetlo dana. To su gosp. Duško Šojlev, akademski slikar, prof. Nevenka Lončarić, školski sociolog, dr. Ivo Žanić i prof. Vjeročka Ban, jezikoslovci, naši recenzenti: dr. Zvonimir Kurečić, mr. Ante Pavlović, dr. Stjepan Kušar, dr. Vladimir Poljak, dr. Nedjeljko Ku-

* Izlaganje prigodom predstavljanja četvrtoga srednjoškolskog vjeronaučnog udžbenika "Životu ususret" u dvoranu "Školske knjige" 10. listopada 1994.

jundžić, naša tehnička služba: gosp. Rafo Mićanović i ing. Zvonko Brabenec, naši neznani crkveni cenzori, naši fotografi i karikaturisti: Zvonko Lenner i Goran Vranić te mnoštvo vjeroučitelja i vjeroučenika koji su svojim usmenim i pismenim iskazima pomogli da dođemo do svojih, poslije II. svjetskog rata prvih, izvornih srednjoškolskih vjeronaučnih udžbenika. Svima od srca hvala. Naša je iskrena želja da se suradnja nastavi kako bi svako novo izdanje ovih udžbenika bilo još bolje i za mlade naraštaje još privlačnije.